

การสร้างทักษะผู้เรียนให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก Building the Learner's Skills to Keep up with the Changing World

พระมหานิพิฐพนธ์ จีรวฑฒโน

Phramahanipitpon Ciravaddhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: nipitpon.von@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 7 กุมภาพันธ์ 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 12 มีนาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 16 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

เมื่อโลกเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ผู้ปกครองคงเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแทบทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารที่ผู้คนจากทั่วโลกสามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างรวดเร็ว มีเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน โทรศัพท์มือถือ คือศูนย์รวมทุกอย่างที่ต้องการ หุ่นยนต์เข้ามามีส่วนร่วมกับคนมากขึ้น และเมื่อลูกเติบโตขึ้นโลกก็จะต้องเปลี่ยนแปลงมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ทำให้องค์ความรู้และเทคโนโลยีมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และรูปแบบวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีแบบหลายช่วง เนื่องจากประชากรมีแนวโน้มที่มีอายุยืนยาวขึ้น และมีแนวโน้มที่จะทำงานมากกว่าหนึ่งอาชีพในตลอดช่วงชีวิต และการสร้างทักษะให้กับผู้เรียนเพื่อให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกมีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยการพัฒนาทักษะที่เหมาะสม เช่น การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เชื่อมโยงข้อมูล แก้ไขปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนจะสามารถปรับตัวและเข้ากันได้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ด้วยทักษะเหล่านี้ พวกเขาจะมีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการประกอบอาชีพในอนาคตที่ท้าทายและเป็นไปได้สูงในโลกปัจจุบัน

ดังนั้น การเรียนจากระบบการศึกษาเพียงครั้งเดียวเพื่อใช้งานตลอดชีวิตจึงไม่เพียงพอ รูปแบบการเรียนรู้จะเปลี่ยนไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพัฒนารูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะต้องเน้นการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ ให้ผู้เรียนได้เป็นเจ้าของการเรียนรู้อย่างแท้จริง พร้อมทั้งการเปลี่ยนแปลงวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่จะต้องให้ความสำคัญสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ: ศตวรรษที่ 21, ผู้เรียน, ทักษะ

ADSTRACT

In the world of the 21st century, the parents meet the changes in almost every dimension such as rapid communication among people worldwide, technology becoming an integral part of daily life, mobile phones serving as the hub of everything needed, robots collaborating more with humans. As children grow up, the world is bound to undergo even more significant changes. With the rapid changes of technological, knowledge and technology also trend to change rapidly and lifestyles shift towards multi-stage paths. With populations tending to live longer and having tendencies to work in more than one profession throughout their lives, equipping learners with skills to cope with changes in the world is crucial today. Rapid changes in the world demand the development of appropriate skills such as critical thinking, data linkage, problem-solving, and collaboration with others. Learners will be better able to adapt and integrate with the changing circumstances with these skills. Hence, these skills are essential for continuous learning and career development in a challenging and highly possible future in today's world.

Therefore, learning from the education system only once for lifelong is not enough. The learning format will transition to lifelong learning, focusing on developing the quality and standards of education, increasing educational opportunities and learning. Moreover, the way of teaching and learning management must be changed to focus on skill development, analytical thinking processes, allowing the learners truly own their learning, along with changing methods of measuring and evaluating learning outcomes to be in line with the learning management format.

Keywords: 21st century, learner, skill

บทนำ

ปัจจุบันเรากำลังอยู่ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เข้าสู่สังคมที่เรียกว่า “สังคมความรู้” ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นทุกวัน และเราสามารถรับความรู้ได้จากหลายช่องทางและได้รับอย่างรวดเร็ว คนท้องแก่เรียนแก่ จำแก่ ไม่ใช่ตัวเลือกที่ดีที่สุดอีกแล้ว แต่คนที่พร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ คือ คนที่สังคมโลกต้องการ ศตวรรษที่ 21 เป็นโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ศตวรรษนี้เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และยากที่จะคาดเดาได้ว่าเรากำลังอยู่ในสังคมที่มีลักษณะเป็นอย่างไร สังคมแห่งความรู้และการเปลี่ยนแปลงซึ่งสามารถเกิดขึ้นตลอดเวลาและเกิดขึ้นรวดเร็ว (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2567)

ผู้เรียนยุคใหม่ในโลกเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายตามรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละคน การเรียนรู้มีลักษณะเป็น Personalized ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล ผู้สอนไม่สามารถจัดการเรียนรู้แบบเหมารวม ด้วยการกำหนดเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้เพียงรูปแบบเดียวได้อีกต่อไป การพัฒนาผู้เรียนเชิงสร้างสรรค์เป็นคำตอบของคำถามที่ว่า ผู้สอนยุคใหม่ควรมีวิธีการพัฒนาผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ ฉะนั้น ผู้เรียนจึงต้องเตรียมตัวให้พร้อม เพื่อการเติบโต

เป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพและรู้เท่าทันโลก ผู้เรียนในสังคมปัจจุบันที่โลกต้องการ คือ คนที่พร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และพร้อมจะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์

การสร้างแนวคิดใหม่

การพัฒนาทักษะให้ทันกับสังคมสมัยใหม่และการจัดการเรียนการสอน เป็นความท้าทายของผู้สอนอย่างมาก เพราะแนวคิดได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงหลังจากวิกฤติ Covid-19 ที่ผ่านมา ทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองให้ทันกับสังคมปัจจุบัน เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะของผู้เรียน และเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามที่ดีที่สามารถพัฒนาผู้เรียน และถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิวิจารณ์ สังเคราะห์ หรือการประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถาม

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เป็นการนำแนวคิด วิธีการ กระบวนการหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมเหล่านั้น และประหยัดเวลาในการเรียนได้อีกด้วย (อวิรุทธ์ เหมานุรักษ์, 2555)

1. **เป็นผู้เรียนที่เรียนรู้ตลอดเวลา** คือ ผู้เรียนที่มีการเรียนรู้ตลอดเวลา คือ การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีการใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา เพราะความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในเรื่องของการเรียน จะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

2. **เป็นผู้เรียนที่สามารถคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผลเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา** คือ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ ผู้สอนต้องเลิถามว่า เข้าใจไหม และไม่รับเฉลยคำตอบ

2.1 ผู้สอนสนับสนุนให้นักเรียน “คิดเอง ทำเอง ผิดเอง แก้เอง” จะส่งผลต่อการพัฒนาการความคิดวิเคราะห์เป็นอย่างมาก

2.2 การถามคำถามเป็นหนทางพาผู้เรียนไปสู่แนวคิดที่ดีได้ ทำให้พวกเขามั่นใจในตนเองและพิสูจน์ความคิดเห็นของตนอย่างมีเหตุผล กล้าเผชิญหน้ากับความเสี่ยงในความผิดพลาดล้มเหลว

2.3 หากผู้สอนมีความมุ่งมั่นที่จะผลักดันให้นักเรียนเป็นนักคิดที่ดีได้ ผู้สอนควรเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ ที่ให้คำชี้แนะ และกระตุ้นวินัยการคิดให้เกิดขึ้นเป็นกิจวัตร

3. **เป็นผู้เรียนที่สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้** คือ มีการอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาทักษะการหาข้อมูลเพื่อการศึกษาให้แก่ผู้เรียน และสามารถตอบคำถามออนไลน์ทั้งยังสามารถโต้ตอบกับผู้สอนได้สะดวก ที่สำคัญต้องใช้ให้เกิดประโยชน์ ไม่ใช่มีอยู่แต่ในตำราเท่านั้น เวลามีปัญหาก็สามารถสอบถามผู้สอนผ่านช่องทางออนไลน์ได้ตลอดเวลา

4. **ปฏิบัติตนเป็นคนดีมีคุณธรรม** คือ ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ เพื่อการสร้างเสริมความรู้ คุณธรรม นำไปสู่การพัฒนาตนเองและผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นแบบอย่างของสังคม ชุมชน

5. **เป็นผู้เรียนที่มีจิตอาสาด้วยหัวใจ** คือ มีความเอื้ออาทร เป็นกัลยาณมิตรที่ดีกับบุคคลอื่น

การถ่ายทอดความรู้สำหรับผู้เรียนยุคใหม่

ผู้สอนสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้โดยการลงมือปฏิบัติเช่นเดียวกับนักเรียน ผู้สอนสามารถสังเกตการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ผ่านมา เพราะการจัดการเรียนการสอนในสังคมสมัยใหม่ เน้นการปฏิบัติและผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับตนเองและเพื่อน ๆ ในห้องเรียนได้ แต่ควรจะเป็นคำตอบที่สามารถขยายผลไปสู่การตั้งคำถามผู้เรียนต่อไป

กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน มีความหมายและน่าสนใจให้กับผู้เรียน ผู้เรียนควรได้รับอนุญาตในการสร้างพัฒนาและประยุกต์ใช้ความรู้หรือการเพิ่มทักษะเพิ่มเติมมาบูรณาการ ในกิจกรรมจะให้ประโยชน์จากความรู้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ในการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียน (กนกวรรณ สุภาราย, 2563)

การเพิ่มทักษะผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21

1. **เพิ่มการคิดสร้างสรรค์** คือ การคิดอะไรใหม่ ๆ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ของเดิมเป็นแบบนี้ ถ้าเราจะเปลี่ยนให้เป็นอีกแบบจะเป็นอย่างไรแล้วลงมือทำ เป็นทักษะของการเรียนรู้ การมีความคิดสร้างสรรค์ทำให้เราเรียนรู้ได้อย่างไม่มีกรอบและไม่จำกัด รวมถึงช่วยพัฒนาต่อยอดความคิดไปในด้านอื่น ๆ อีกด้วย

2. **เพิ่มการรู้จักการทำงานเป็นทีม** คือ ชวนเพื่อน ๆ มาช่วยกันคนละไม้คนละมือ เพิ่มการทำงานเป็นทีม เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำที่เป็นทักษะที่จะทำให้เรากล้าคิดกล้าทำ และนำความรู้จากสิ่งที่เราเรียนรู้ไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้อีกด้วย

3. **เพิ่มการเรียนรู้ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม** คือ ความแตกต่างของประสบการณ์ วิธีการดำเนินชีวิต การอบรมเลี้ยงดูซึ่งแต่ละคนมีความแตกต่างกัน

4. **เพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และรู้เท่าทันสื่อ** คือ ต้องมีวิจรณ์ญาณในการบริโภคสื่อ และใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น จะช่วยให้เราเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง การประสานงานหรือการทำงานกับผู้อื่น ก็เป็นส่วนที่จะทำให้เราพัฒนาตัวเองก้าวหน้า และมองเห็นภาพรวมมากขึ้น

5. **เพิ่มทักษะทางอาชีพและการเรียนรู้** คือ เรียนเก่ง ท่องเก่ง อย่างเดียวไม่ได้แล้ว ต้องทำงานเป็นและพร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา (เรือรบ, 2566)

เพราะเมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปแล้ว เราจึงจำเป็นต้องมีทักษะบางอย่าง และทักษะเหล่านั้นต้องอาศัยการฝึกฝนตั้งแต่วินาทีนี้ เพื่อไปประยุกต์ใช้กับการใช้ชีวิตทั้งในปัจจุบันไปจนถึงอนาคต

การฟังเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

การฟัง หรือ Listening ถือเป็นหนึ่งในทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งของผู้เรียน ที่สามารถเริ่มต้นการเรียนรู้ได้จากทักษะแรกสุดของธรรมชาติให้มา และมีความสำคัญมากต่อพัฒนาการในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง

8 วิธีเพิ่มทักษะการฟังสำหรับผู้เรียน

1. **เรียนรู้ที่จะฟังเสียก่อน** คือ จงเริ่มต้นที่การฟัง เพื่อที่จะได้ถอดรหัสของเสียงเหล่านั้น กลายเป็นข้อมูลเพื่อการนำไปใช้ เช่น ฟังการสอน เพื่อเพิ่มการเรียนรู้

2. **ติดตามเสมอที่ผู้สอนฟัง** คือ จะช่วยให้เรามองได้รับการสนับสนุนให้กระตุ้นความคิดในเรื่องนั้น ๆ อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ มันจะกลายเป็นทักษะที่สำคัญของผู้เรียน

3. ทนความเป็นช่วง ๆ ช่วยผู้เรียนได้ คือ เพื่อทบทวนการจดจำในสิ่งที่คนอื่นพูด และสามารถนำความรู้มาถ่ายทอดต่อได้

4. ฝึกสมาธิของผู้เรียน คือ การฝึกสมาธิเป็นประจำอย่างน้อย 15 นาที ของทุกวัน สามารถพัฒนาขีดความสามารถด้านความจำของผู้เรียนได้อย่างมาก

5. ลองฟังเสียงธรรมชาติและแยกสี คือ ถ้าเราสามารถฟังและแยกเสียงเหล่านั้นได้ดี จะมีผลต่อประสิทธิภาพในการฟังอย่างเหลือเชื่อเลยทีเดียว

6. การอบรมเรื่องการฟัง คือ หากรู้สึกว่าคุณเองมีสมาธิสั้นในการฟัง ผู้เรียนสามารถเพิ่มศักยภาพในการฟังจากการอบรมจากวิทยากรที่มากด้วยความสามารถ การเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญจะช่วยให้ผู้เรียนไม่ต้องเริ่มต้นทักษะการฟังจากศูนย์

7. ฟังและจดบันทึกทุกครั้ง คือ ผู้เรียนสามารถบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ไปด้วยเสมอในระหว่างที่เรียน จะช่วยให้จดจำเรื่องราวได้มากขึ้น และไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับเรื่องข้อมูลที่หลากหลาย จะเห็นการพัฒนาการและมีความก้าวหน้าของการฟังได้ชัดเจนขึ้น

8. เชื่อมั่นว่าตนเองสามารถพัฒนาทักษะด้านการฟังได้ คือ สามารถสร้างความมั่นใจในตนเองนั้นเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นที่สามารถเพิ่มทักษะในการเรียนรู้ได้มากขึ้น

การพัฒนาผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์

การพัฒนาผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การใช้วิธีการที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้มากที่สุด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้สูงสุด มีแนวทางดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2562)

1. สร้างแรงบันดาลใจ

เป็นการกระตุ้นจินตนาการ และ Inspire ในการเรียนรู้ และมีความมุ่งมั่นปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จ (Passion) แรงจูงใจภายใน ความสนใจใคร่รู้ให้เกิดกับผู้เรียน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นความตื่นตัวและกระตือรือร้น

2. การตั้งคำถามกระตุ้นผู้เรียน

เป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียน เพื่อให้ได้ศักยภาพสูงสุดของตนเอง เป็นการปฏิบัติกิจกรรมเรียนรู้ คำถามคำตอบให้ใช้ความพยายามในการเรียนรู้ ตลอดจนคำถามที่สร้างความเชื่อมั่นความสามารถของนักเรียน และชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน

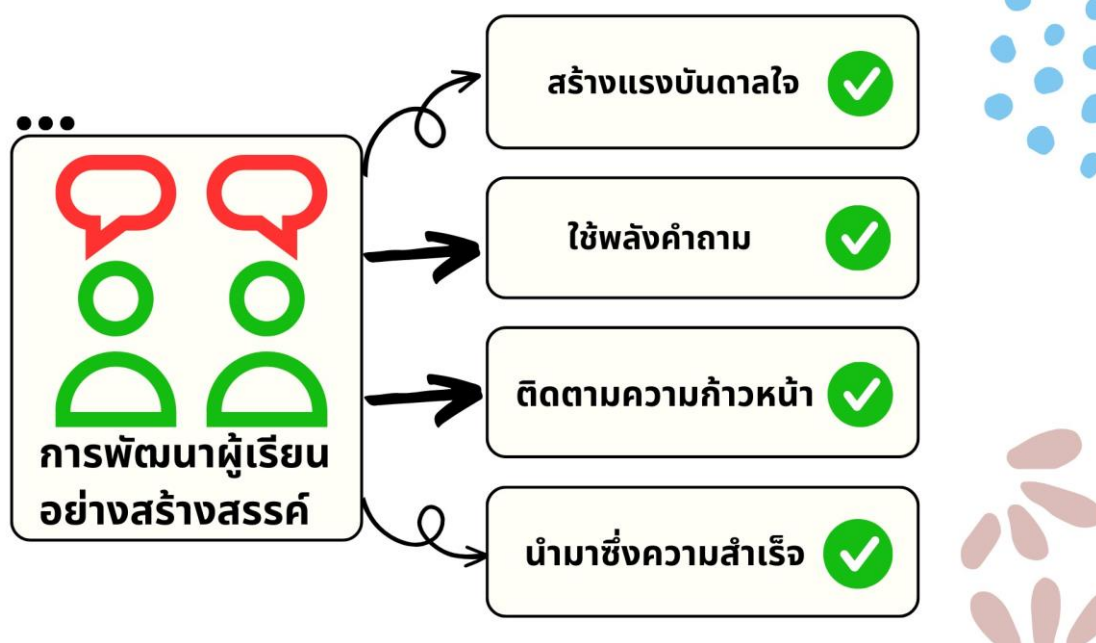
3. ติดตามความก้าวหน้า

เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Assessment for learning) ประเมินขณะที่ปฏิบัติการโดยใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ (Creative feedback) สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. นำมาซึ่งความสำเร็จ

เป็นการส่งเสริมสนับสนุน เป็นนั่งร้านการเรียนรู้ (Scaffolding) ควบคุมประคองผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จตามระดับความสามารถของตนเอง ชี้แนะให้ผู้เรียนมองเห็นความสำเร็จในแต่ละขั้นของตนเอง

อย่างไรก็ตาม ผู้สอนจะต้องไม่สร้างการรับรู้ว่าคุณเรียนประสบความสำเร็จขั้นสูงสุด เพราะจะทำให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ใน Comfort zone คือ Zone ที่ไม่เรียนรู้เพิ่มเติม เพราะคิดว่าตนเองประสบความสำเร็จแล้ว

ภาพประกอบ 1 การพัฒนาผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์
(วิชัย วงษ์ใหญ่, 2562)

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ก้าวทันโลก

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่จำเป็นไม่ได้ถูกกำหนดไว้ตายตัว แต่จะเห็นได้ว่าทักษะต่าง ๆ ในระดับนานาชาติไม่ได้มุ่งเน้นไปทางวิชาการมากนัก แต่มุ่งเน้นทักษะเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวทันโลกยุคใหม่ ซึ่งล้วนเป็นส่วนที่ต้องเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ทำให้นำความรู้ไปละประสบการณ์ที่ผ่านมากไปปฏิบัติได้จริง ดังนี้ คณะยะ อ่อนนาง, (2561)

1. มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง มีอิสระทางความคิด สามารถพัฒนาตนเองได้เป็นที่ยอมรับ
2. สามารถบูรณาการด้านทักษะการคิด วิเคราะห์ได้
3. สามารถตรวจสอบได้
4. สามารถอยู่ร่วมกับองค์กรได้
5. มีกิจกรรมสร้างความรู้ เพิ่มทักษะ ไม่น่าเบื่อ
6. เป็นส่วนหนึ่งของทุกกิจกรรม
7. สามารถตอบสนองการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว
8. สามารถผลิตสื่อการสอนที่ทันสมัย

การเพิ่มทักษะในการเรียนสมัยใหม่ คือ ผู้เรียนมีอิสระทางความคิดมากขึ้น เพราะสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในปัจจุบัน คือ ผู้สอนจะสอนแบบเดิมไม่ได้ เพราะไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน เพราะการเรียนการสอนด้วยสื่อการสอนนั้นมากขึ้น การทำกิจกรรมความสนุกสนานเรียนปนเล่น จึงเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ มีการเปลี่ยนแปลงรู้ไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน

ตารางเปรียบเทียบบทบาทผู้สอนแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง และเด็กเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

Teacher-directed	Leaner-centered
สอน	แลกเปลี่ยนเรียนรู้/ กระบวนการเรียนรู้
ความรู้	ทักษะ
เนื้อหา	กระบวนการ
ทักษะพื้นฐาน	ทักษะประยุกต์
ข้อความจริงและหลักการ	คำถามและปัญหา
ทฤษฎี	ปฏิบัติ
หลักสูตร	โครงการ
สอนตามช่วงเวลา	สอนตามความต้องการเด็ก
เหมือนกันทั้งห้อง (One-size-fits-all)	เหมาะสมรายบุคคล (Personalized)
แข่งขัน	เรียนแบบร่วมมือ
ห้องเรียน	ชุมชนทั่วโลก
สอนตามตำรา	ใช้เทคโนโลยี สื่อ ที่หลากหลาย
สอบความรู้	ทดสอบการเรียนรู้
เรียนเพื่อโรงเรียน	เรียนเพื่อชีวิต

(วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์ (2554)

จากตารางที่ได้นำเสนอ ทำให้เห็นว่าผู้สอนที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง กับผู้สอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน หากเราเป็นครูในศตวรรษที่ 21 เราต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ต้องเข้าใจรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียนว่ามีลักษณะการเรียนรู้แบบใดเหมาะสม ผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการสอน เป็นการบอกความรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวก ทำหน้าที่เสมือนโค้ชในการพาผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย คือ ทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับ วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์ (2554) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้สอนในศตวรรษที่ 21 หรือเรียกว่า e-Teacher ประกอบด้วย 9 ข้อ ด้วยกันคือ

1. Experience หรือประสบการณ์ หมายถึง ความชัดเจนที่เกิดจากการกระทำ หรือได้พบเห็นมา ประสบการณ์ มีอยู่ 2 ข้อ คือ 1) ประสบการณ์ตรง เช่น ได้ยิน ได้ฟัง ได้สัมผัส 2) ประสบการณ์ทางอ้อม คือ ได้ยิน ได้ฟัง ได้รับรู้มาอีกทอดหนึ่ง
2. Extended คือ มีทักษะการค้นหาคำรู้ได้ตลอดเวลา เพราะเทคโนโลยีสามารถใช้ได้ตลอด 24 ชั่วโมง สามารถหาความรู้ได้หลากหลาย เป็นประโยชน์กับตนเองและผู้อื่นด้วย
3. Expanded คือ สามารถนำความรู้ไปบูรณาการในชั้นเรียน เพื่อให้ให้นักเรียน ชุมชน และท้องถิ่น ไปปฏิบัติได้
4. Exploration คือ เนื้อหาต่าง ๆ สามารถหาได้ในระบบออนไลน์ ทั้งเอกสารอ้างอิง การค้นคว้าเนื้อหาและสาระ เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
5. Evaluation คือ การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้สอนนำมาประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. End-user คือ ครูใช้งานออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะไม่เก่งเรื่องเทคโนโลยีสามารถศึกษาจากคู่มือการใช้งาน

7. Enabler คือ สามารถออกแบบบทเรียนและการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มาผลิตสื่อการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยได้

8. Engagement คือ สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชน และหาความร่วมมือ เพื่อมาวางแผนที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาเผยแพร่บนเว็บไซต์สาธารณะ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

9. Efficient and Effective คือ ผู้สอนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้อบรมมาออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

ผู้สอนต้องเข้าใจการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และสามารถเป็นได้หลากหลายบทบาท เพื่อให้การออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปบูรณาการในชีวิตประจำวันได้ และยังสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้ากับผู้เรียนในทุกสถานการณ์

เนื้อหาสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ ควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการสร้างเสริมทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และคำนึงถึงประสบการณ์หรือรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับ⁷ ควรปรับให้เหมาะสมกับความสามารถเฉพาะบุคคล (Personalized and Self-paced Learning) เข้าถึงง่ายและครอบคลุม (Accessible and Inclusive Learning) และเป็นการเรียนรู้แบบปลายเปิดเน้นการทดลองทำหาวิธีการแก้ปัญหาาร่วมมือกันเพื่อแบ่งปันความรู้และขยายหรือปรับปรุงแนวคิดของกันและกัน (Problem-based and Collaborative Learning) จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong and Learner-driven Learning)

ภาพประกอบ 2 เปลี่ยนโลกการเรียนรู้ของไทยให้ก้าวทันโลก (วัฒนชัย วินิจจะกุล, 2564)

ทักษะแห่งอนาคตที่โดดเด่นมากในยุคสมัยที่สารสนเทศท่วมท้น และผู้นำต้องตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำ คือทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytic Skill) ซึ่งครอบคลุมการรู้จักสืบค้น เลือกสรร ประเมินค่า ตีความ และการนำข้อมูลไปใช้ เพราะข้อมูลโดยลำพังนั้นไม่มีความหมายหากปราศจากความสามารถในการวิเคราะห์ จึงเกิดอาชีพดาวรุ่งที่เรียกว่า ‘นักวิทยาศาสตร์ข้อมูล’

หรือ Data Scientist เป็นหนึ่งในอาชีพที่มีความต้องการสูงในตลาดแรงงาน สะท้อนผ่านเงินเดือนผลตอบแทนติดอันดับต้นๆ ของอาชีพที่ได้รับเงินเดือนสูงที่สุด

ทักษะด้าน Soft Skill ที่มีแนวโน้มจะกลายเป็นทักษะจำเป็น คือความเข้าใจด้านอารมณ์และความเห็นอกเห็นใจ (Empathy and Emotion Understanding) ทักษะนี้นำไปใช้กับการคิดและออกแบบที่มีคนเป็นศูนย์กลาง (Human-centered) อันเป็นทักษะและกระบวนการคิดที่ฝึกฝนได้ และยังพิสูจน์แล้วว่าเป็นจุดเริ่มต้นของนวัตกรรมและการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ที่ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจำนวนมากในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา

จากสิ่งที่ได้สามารถนำเสนอ จะเห็นได้ว่าผู้สอนในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมปัจจุบัน เช่น คำถามสำคัญสำหรับวันนี้คือ ครูต้องสอนอย่างไรให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบใดตรงกับความต้องการของผู้เรียน ต้องให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแสวงหาความรู้อย่างมีความสุข หากห้องเรียนที่มีชีวิตชีวา ย่อมทำให้ผู้เรียนเปิดใจที่จะเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข คำตอบของการจัดการเรียนการสอนในสังคมปัจจุบัน คือ ครูต้องสอนแบบ Active Learning

ตัวชี้วัดคุณภาพผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์

ตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์สะท้อนออกมา 4 มิติ ดังนี้

1. **ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง** เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างเป็นระบบ การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น
2. **ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม** เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตา กรุณา จิตอาสา จิตสาธารณะ เป็นต้น
3. **ผู้เรียนมีทักษะทางสังคม** เช่น การเคารพสิทธิของบุคคลอื่น การมีมารยาททางสังคม การสร้างสัมพันธภาพ เป็นต้น
4. **ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม** เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา จิตอาสา จิตสาธารณะ เป็นต้น (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2562)

ดังนั้น ผู้สอนสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ทั้ง 4 มิติข้างต้น ด้วยการประเมินที่เสริมสร้างพลังตามสภาพจริง ด้วยรูปแบบการประเมิน 3 หลาย 1 สะท้อน ได้แก่ 1) ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย 2) ใช้ประเมินหลายช่วงเวลา 3) ใช้ผู้ประเมินหลายฝ่าย และสะท้อนผล การประเมินไปสู่ผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์

สรุป

ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาความสามารถเฉพาะด้าน ในการค้นพบความชอบความหลงใหล กล้าคิดกล้าทำ เป็นคนที่มีคุณภาพที่สังคมยอมรับ และสนุกกับการปรับปรุงพัฒนาตนเองเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและก้าวทันโลกในสังคมยุคใหม่ ในการสร้างทักษะผู้เรียนให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ควรมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาตนเองในฐานะพลเมือง ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีทักษะจำเป็นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ สุภาราญ. (2563). ทักษะครูกับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ วันที่ 12 มีนาคม 2567. จาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/372>.
- คณะยะ อ่อนนาง. (2561). บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 กับการสอนแบบ Active Learning. ศาสตราจารย์พระราชเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: รวมบทความวิชาการ พ.ศ.2561. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- มูลนิธิยุวพัฒน์. (2567). เปลี่ยนตัวเองสู่วัยรุ่นในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2567. จาก <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/ข่าวสาร/บทความทั่วไป/วัยรุ่น-ศตวรรษ21-ยุคดิจิทัล/>
- เรีอรรบ. (2566). วิธีเพิ่มทักษะการฟัง. เรียกใช้เมื่อ วันที่ 12 มีนาคม 2567. จาก <https://learninghubthailand.com/9-วิธีเพิ่มทักษะการฟัง-ส/>.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์ (ผู้แปล). (อ้างใน นภลัย ทองปัน) ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. วารสาร ว. เกษตรศาสตร์ (สังคม) ปีที่ 34 : 590 - 595 (2556).
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์. (2554). ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Open Worlds”
- วัฒนชัย วินิจจะกูล, (2564), เปลี่ยนโลกการเรียนรู้ของไทยให้ก้าวหน้าโลก. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2566. จาก <https://www.thekommon.co/change-learning-thailand-lifelonglearningfocus/>
- วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนา. (2562). การพัฒนาทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2566. จาก www.curriculumandlearning.com.
- อวิรุทธ์ เหมานุรักษ์. (2555). การเรียน การสอนในยุคปัจจุบัน. เรียกใช้เมื่อ วันที่ 12 มีนาคม 2567. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/503071>.